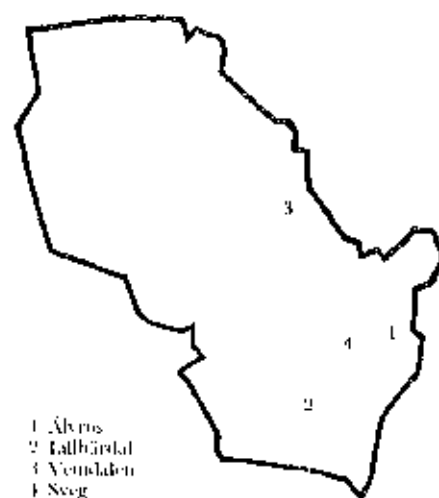

Härjedalen

År 1800 bodde bara 5 000 personer i hela Härjedalen. Långt fram i tiden har det varit ett gleset befolkad, avsides beläget och inte särskilt borget landskap. I likhet med Jämtland var Härjedalen fram till mitten av 1600-talet en del av Norge. De norska impulserna har haft större livskraft här än i Jämtland. Dialekten t.ex. har starka beröringspunkter med norska mål. Säkert beror det delvis på att Härjedalen mycket länge hade utomordentligt dåliga förbindelser ner emot det centrala Sverige. Röros i Norge var ännu långt in på 1900-talet den viktigaste staden för invånarna i Härjedalen och någon egen stad har landskapet inte heller i våra dagar. Först 1909 drogs järnvägen fram till Sveg, som är landskapets gamla centralort, belägen vid den uträkliga vägen mellan Norge och Hälsingland.

Den folkliga kulturen tillhör samma ålderdomliga kulturområde som trakterna kring Ovasiljan. Boskapsskötsel är den gamla huvudnäringen och fäbodväsendet har spelat en framträdande roll. Bebyggelsen var koncentrerad kring Ljusnans och i någon mån Ljungaus källflöden. Byarna var i regel ganska stora.

1700-talet förde med sig en ekonomisk uppgång som bland annat satte sina spår i en rik och blommande folkkonst. Den är formad av rokokon men har en folklig egenart och står i nära släktskap med den samtida norska folkkonsten. Samma impulser påverkade också landskapets möbelkonst. Anmärkningsvärt är att vi här också har en timmerarkitektur av utomordentligt hög klass. Flera av den svenska timmerbyggnadskonstens mest fulländade gårdsanläggningar ligger i Härjedalen.

Det folkliga dräktskicket har likheter med det jämtländska, bland annat i det rika bruket av sidenhalskläden och köptyger. I västra Härjedalen visar bevarade mjuka kvinnomössor med knytband under hakan inflytanden från norsk dräktskicket. I söder är dräkterna förhållandevis färgglada och ansluter sig delvis till angränsande socknar i Hälsingland.

Älvros

Dräkten består av kjol och livstykke med häktor i samma grön- och svartrandiga ylle samt bomullsförkläde med tryckt mönster, kjolväska med bygel, Halskläde av siden, röda strumpor och blå bindmössa med stycke.

Det finns flera, något olika dräkter bevarade från Älvros socken. Den här dräkten bärs bland annat i Älvrosgården på Skansen i Stockholm. I Anna-Maja Nyléns *Folkdräkter* avbildas en dräkt från socknen med mörkblå kjol, randigt livstykke i många färger och randigt ylleförkläde, sidenhalskläde och bindmössa med stycke.

Lillhärdal

De båda kvinnorna har livkjol med något olika randningar. Till den högra dräkten bärs bomullsförkläde vävt efter gammalt i grått och rött, broderad kjolväska med bygel daterad 1817, Halskläde med rödbottnat tryck, röda strumpor, storschal över armen samt på huvudet en s.k. luschka, en mössa stickad i färger.

Kvinnan till vänster har svart, hemvävt förkläde med bård i rött och grönt, Halskläde av siden, hallstämplat i Stockholm 1848, broderad kjolväska med by-

gel och baksida av skinn, broderade halvvantar samt "högtidsmössa", svart bindmössa med stycke och i nacken nerhängande band. I handen håller hon kyrkasken som kan innehålla psalmbok, näsduk, kryddask med sockerärter och kanske handskar, sidenschal och väldoftande örter.

Den stående mannen är klädd i getskinsbyxor, smalrandig enkelknäppt väst med ståndkrage, dubbelknäppt

svart jacka med svarta knappar, röd toppluva och vita strumpor.

Den sittande mannen har sämskskinnsbyxor, dubbelknäppt väst av randigt ylle, Halsduk av rött ylle samt svart långrock, dubbelknäppt med randigt foder, hög hatt och svarta skor med spännen.

I dräkterna ingår åtskilliga gamla plagg, de övriga delarna är gjorda efter bevarade original. I socknen finns ett

relativt rikt dräktmaterial bevarat. Till dagens manliga bygdedräkt har man bland annat tagit upp den bruna jacka som avbildas i Nyléns *Folkdräkter*.

Vemdalen

Dräkt med randig yllekjol och mörkbrunt livstycke med röd kantning. Förkläde av bomull i brunt och lila, sytt med lagda veck, kjolväska med applikationer och bygel, överdel av linne med rött broderi, gammalt halskläde av siden, svart bindmössa med stycke, gamla halvvanter samt storschal av ylle. Kjolytyget är vävt efter gammalt tygprov. Tidigare användes förkläden av siden i mössans färg till Vemdalendräkten.

Sveg

Fyra dräkter som delvis tillhör gammelgården i Sveg. En del plagg är knutna till Ytterbergs by i socknen, det gäller framför allt den vänstra kvinnodräkten. Männen bär älghudsbyxor, korta västar med varierade randningar samt jacka med mässingsknappar respektive långrock. Den högra mannen håller en käpp i handen och visar fram sina fint broderade brudgumshandskar.

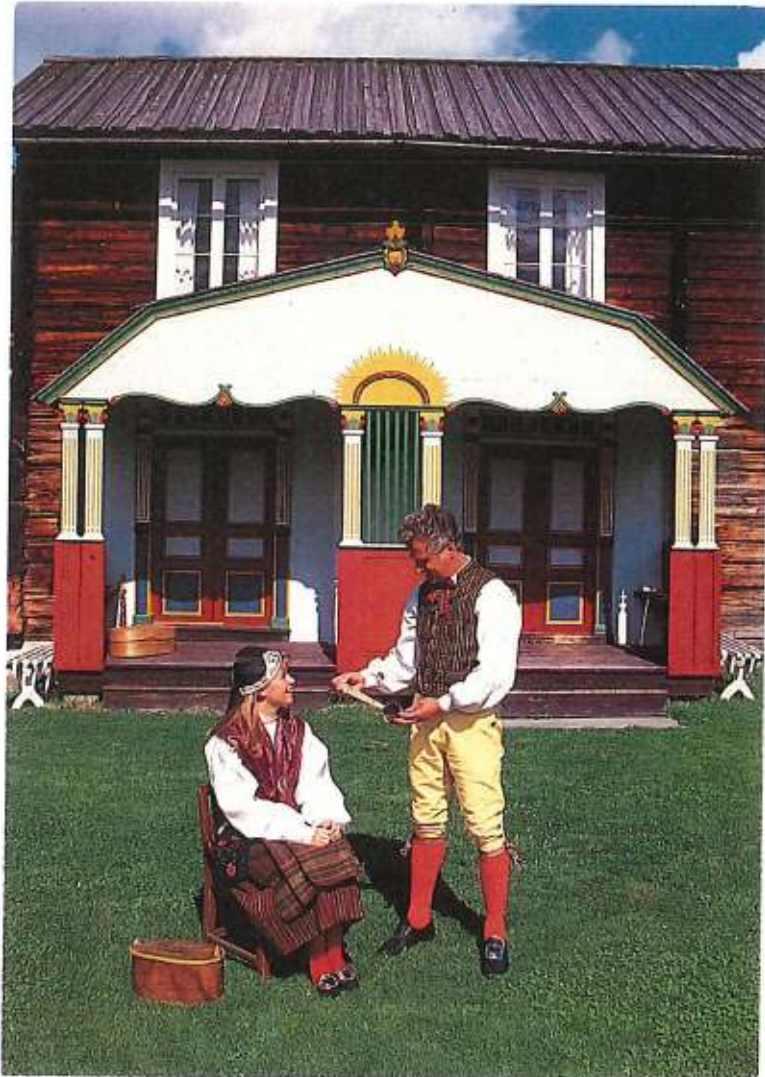

Kvinnan till vänster är klädd i en gammal livkjol, randig i svart och rött. Under förklädet har man sparat kjolytyget och fällt in en grårandig "bredda" (se detalj). Förklädet är av bomull i brunt med tvärränder. Kjolväska med applikationer och tenntrådsbroderi, mönstrat halskläde, röda virkade halvvanter och svart bindmössa med stycke.

Även den högra dräkten består till stor del av gamla plagg. Kjolen är av randigt ylle, även den med "bredda". Grönt, mönstrat livstycke hopsytt med kjolen. Mönstrat förkläde av fint ylle, halskläde av brokigt siden och bindmössa med stycke. Kvinnan har också röda strumpor och röda halvvanter samt över armen en storschal av ylle. Flera olika livstycken, bland annat av damast med skört och häktor, finns bevarade från dessa trakter.

HEDE - HÄRJEDALEN

—VÅRA VACKRA FOLKDRÄKTER—

Kvinnodräkt och mansdräkt från Lillhärdal

—HÄRJEDALEN—

Västen är sydd i sämskat älgskinn och rutstickad genom skinnets och fodret. Ett gediget arbete, det tog omkring 100 timmar för Ingvar att göra västen och byxorna.

Den här bomullsvästen kommer från Äggen, är sydd i rött-vitt-brunt bomullstyg. Den är sydd efter samma modell som älghudsvästen.

Visst kan man ha mollskinnsbyxor, men det här är ett strå vassare. Titta noga på laskningarna ovanför knäet och kring sprundet. Byxan är knäppt med mässingsknappar och har ett mässingsspanne nere vid knäet. Under byxan skymtar strumpebandet som är gjort i pinnbandsteknik i färgerna rött-grönt-vitt.

Båda dräkterna kommer från Lillhärdal. De bärs av Annika Dunér och Ingvar Lodin. Båda är folkdansare, Ingvar i Sveg, Annika i Göteborg. Annika sydde dräkten för att hennes mamma är från Lillhärdal.

Annika är klädd i överdel i linne med hög, broderad krage, livkjol i ylle, randig i svart, gult, grönt, rött, vitt, blågrått. Förklädet är av bomull, randigt i lila, svart, grönt, vitt. Under förklädet skymtar den broderade kjolväska. På huvudet har hon en roströd bindmössa, kring axlarna en schal i rost och brunt. Röda strumpor och svarta skor hör till.

Ingvars dräkt är sydd i älgskinn. Modellen är gammal, förlaga finns på Lillhärdals gammalgård och på Nordiska museet. Ingvar har gjort så gott som allt själv — sytt väst och byxor, laskat byxorna, gjort knappar och spännen till skorna.

Den vita linesskjortan är inte från Lillhärdal utan från gammalgården i Sveg. Den har broderade ärmlinningar och saknar krage. Den höga kragen sitter på en nattkappa. I halsen har Ingvar knutit en röd scarf.

Älghudsvästen är dubbelknäppt och har också uppstående krage. Fickor och krage är kantade i rött. Byxorna har lucka och är fint laskade. Strumpeband, vita strumpor, svarta handsydda skor med nävermellansula. På huvudet en röd stickad mössa.

Foto: BJÖRN BREITHOLTZ
Bildarrangemang, bakgrunder: AGNETA TORESKOG
Dräktsakkunnig: EDIT THIVALL
Texter: IRIS MATSSON

Den roströda bindmössan är fint broderad och har två hängande band från rosetten bak. Den är fastsydd på ett tyllstycke.

Överdelens krage är broderad i rött och vitt. De båda broscherna och ringen i silver är ärvda smycken, ett par hundra år gamla. Sidenschalen har varit mormorsmor.

På kjolväskans mässingsbygel står det ingraverat 1809 KHD — året då den är gjord och initialer för "Kerstin Halvarsdotter". Själva väskan är gjord i svart kläde och är broderad med ullgarn.

HÄRHÄRDALEN

SVEG,
HÄRJEDALEN

SKJORTA, VITT LINNE

LIV

KJOL

FÖRKLÅDE, BOMULL

Stänsdalen

bruddräkt på
Tammås Sörhus i
Stänsdalen
Bilden tagen utan-
för Åboms gård
på Skansen i S-holm.

Örn & dräkt på
Stängs & alen. rydd
av Olivia Nilsson

HÄRJEDALSBRUDEN

Härje- dalen

Kvinnodräkt från Vemdalens socken

Dräkten rekonstruerad med hjälp av förebild i bl a Nordiska museet. Yttersjalen samt halvvanterna till just detta exemplar är original, utlånade av Vemdalens hembygdsförening. Axelsjalen i blekrosa siden är också original, i privat ägo.

Dräkten tillhör Signe Mann, Vemdalen.

Mansdräkt från Lillhärdals socken

Originalen finns på Jämtlands museum. Av denna dräkt finns en mängd original bevarade, bl a hos hembygdsföreningen i Lillhärdal. Byxor i getskinn, stickad röd ylleluva.

Dräkten tillhör John Westlund, Frösön.

HÄRJEDALEN

Fig. 61. Älvros sn.

Dräkt från Älvros sn

KIOL, av mörkblått vadmal med skoning nedtill och upptill rynkad vid kantskoning. Fnl. uppgift.

LIVSTYCKE av randigt halvulle med lin i varpen och inslag av ullgarn i många färger. Foder av linnelärf. Knappning med hyskor och hakar kant i kant.

FÖRKLÄDE av randigt halvulle med naturfärgat lin i varpen och inslag av ullgarn i många färger. Nedtill smal fäll, upptill rynkat vid linning av monstervävt bånd, vilket även fungerar som knytband.

ÖVERDILL av vitt bomullslärf med rund uringning, vultsvidda ärmor med nedsydda veck vid axel och handledslinning, ärmspäll.

TROJA av skinn finnes och tröjor av svart eller blått vadmal ha också använts men saknas i museets samlingar.

HALSKLÄDE, kvadratisk, av siden med vävt ruttmönster.

HUVUDBONAD, bindmössa, klädd med blått siden. I nacken en bandrosett.

Stycke av vit tyll med trätt mönster.

STRUMPOR stickade av rött ullgarn.

SKODON, bruna lägskor, med plös.

KJOLVÄSKA av svart vadmal med applikationer i rött nedsydda i kanten med tenntråd. Bygel av mässing.

SMYCKEN: i halsklädet en hjärtformig solja med rombformiga hängen.

ÁLVROS,
HÅRJEDALEN

SKJORTA, VITT LINNE

VÄST

KJOL, MÖRKBLÅ VADMAL

FÖRKLÄDE

Härje- dalen

Kvinnodräkt från Vemdalens socken

Dräkten rekonstruerad med hjälp av förebild i bl a Nordiska museet. Yttersjalen samt halvantarna till just detta exemplar är original, utlånade av Vemdalens hembygdsförening. Axelsjalen i blekrosa siden är också original, i privat ägo.

Dräkten tillhör Signe Mann, Vemdalen.

Mansdräkt från Lillhärdals socken

Originalen finns på Jämtlands museum. Av denna dräkt finns en mängd original bevarade, bl a hos hembygdsföreningen i Lillhärdal. Byxor i getskinn, stickad röd ylleluva.

Dräkten tillhör John Westlund, Frösön.

HÄRJEDALEN

Shansen, Elis Johansdotter, Ålmaragården